

İSPANYA VE TÜRKİYE: BİRBİRLERİNİ TANIMAMAZLIKTAN YAKINLAŞMAYA DOĞRU

Victor MORALES LEZCANO*

I. İSPANYA VE TÜRKİYE: BİRBİRLERİNİ TANIMAYAN İKİ KÜÇÜK KUVVET

Birinci Dünya Savaşı sonucunda Osmanlı İmparatorluğu darma dağınık oldu, imzalanan Sevr Antlaşması'nda İzmir havalisinde Yunan çıkarları gözetildiği gibi, İmparatorluğun Orta Doğu'da ve Arabistan Yarımadası'ndaki topraklarında Arap ve Yahudi milletlerinin ilerde kuracakları devletlerin muhasebesi yapıldı. Lozan Antlaşması ile (Temmuz 1923) Osmanlı İmparatorluğu resmen ömrünü tamamlarken Mustafa Kemal Atatürk'ün başkanlığında Türkiye Cumhuriyeti doğuyordu.

Vatanın babası Atatürk'ün idaresinde (1924-1938), ilk Osmanlılardan beri İslâm ve doğu kültürüne bağlı olan Türkiye'de batı tarzında siyasal bir yapı, üretim sistemi ve yaşam biçimi kurmak için dev adımlar atıldı¹. Bu safhada Kemalizm, XX. yüzyıldaki diğer modernleşme emsallerinden farklı bir sonuca ulaştı.

Bununla birlikte Atatürk'ün gerçekleştirmek istediği yeniliklerin uygulamasında ortaya çıkan sorunlar kolayca çözümlenecek cinsten değildiler. O sıralar İspanyol toplumu da aynı süreçten geçmekteydi, benzer sorunların çözümlenmesi için yirmi uzun senenin geçmesi gerekiyordu.

Akdeniz'in öteki ucunda yer alan İspanya Birinci Dünya Savaşı esnasında tarafsız kalmıştı. Restorasyon döneminin önde gelen şahsiyetleri İspanya'nın devamlı tarafsızlığının, beraberinde ekonomik fayda, sosyal barış ve siyasal istikrarı getireceğini düşündülerse de, bu iyimser tahminlerin aksine beklenenler gerçekleşmedi. İspanyol tarih yazıcılı-

* Madrid Açık Öğretim Üniversitesi Öğretim Üyesi.

¹ K. Karpat ve Osman Okyar'ın ve diğer bazı araştırmacıların çalışmalarından başka, J. Thobie ile P. Dumont'un *Relatios internationales* "Moyen-Oriegt et relations internationales au XX. siecle", n. 19-20 (Sonbahar-Kış 1979) sayısındaki incelemesini de sunuyoruz.

ğında, 1917'den General Primo de Rivera'nın 1923 Eylülünde gerçekleştirdiği hükûmet darbesine kadar geçen süreyi kapsayan Restorasyonun "iflâs" döneminden sık sık bahsedilmesi sebepsiz değildir².

Dünyanın iki büyük imparatorluğu (Türk ve İspanyol) XIX. yüzyılda ihtişamlarını kaybederek güçten düşmüşler ve 1898-1919 yılları arasında da son hızla devam eden bir çöküş dönemi yaşamışlardır. Gerek İstanbul'da ve gerek Madrit'te olsun her kim bu iki devletin geçmesine şöyle bir göz atacak olsa şüphesiz, "Sic transit gloria mundi!" diye bağılmaktan kendini alıkoymayacaktır.

Her iki devlet de o sıralar birbirlerine karşı yeterince ilgisizdiler. Kültürlü elit sınıfın, siyasî veya ekonomik gücü olan azınlığın ya da herhangi bir yazarın kaleminde (Blasco Ibanez örneğinde görüldüğü gibi) geçmişin hatıraları yaşıyordu, ve hatta pek derinliğine olmamakla birlikte Türklerin savaş sonrası ortaya çıkan sorunları bilinmekteydi (burada Fransızca Cambu'yu hatırlamak yeterlidir)³. Bununla birlikte, iki Akdeniz yarımadası, "küçük güçler" statüsüne doğru tepe taklak düştüklerinde birbirlerine ilgi göstermemeleri doğaldı, zira kendi sorunlarıyla uğraşmaktaydılar.

Gerçi iki devlet arasında zaman zaman anlaşmalar ve sözleşmeler imzalanmaktaydı, bunları sayfalarımızın sonunda sunmaktayız, bu anlaşmalar sayıca ne az ne de çoktur; fakat her iki devletin ilişkilerinin gelişme temposuna göz atan biri bunların çok küçük bir anlaşmalar paketine münhasır olduğunu farkedecektir, eğer gerekli vasıtalar ve karşılıklı etkin bir işbirliği gerçekleştirilecek olursa, herhangi bir hukukî anlaşmadan daha fazla yarar sağlayan bir durum ortaya çıkacaktır.

1924 ile 1936 yılları arasında İspanya ve Türkiye herbiri kendi sorunlarına gömülmüş, birbirlerine sırtları dönük olarak yaşamlarını sürdürdüler.

Doğrusu, geçmişte yaşanan hasmane olaylar sık sık İspanya tarafından hatırlanmaktaydı (İnebahtı örneğinde olduğu gibi), ama şimdiki durum ümit vadetmekteydi. Meselâ iki savaş arası dönemde tanınmış moda çevrelerinin kürsülerinde iki ülkeyi ilgilendiren konular üzerinde konferanslar verildi, yazılar yazıldı, bundan başka Madrit, Barselona, Valensiya ve Sevilla gibi büyük şehirlerde basında, Türkiye'de ve Bal-

2 Katalan tarihçi J. Fontana'nın tanınmış eseri "queiebra del Antiquo Regimen"e atfen M. Tunon de Lara ve diğerleri bu terimi kullanmışlardır.

3 Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili XIX. yüzyılda İspanya'da ortaya çıkan hem edebî hem de politik yönlü ve Modern Türkiye'nin doğuşu üzerine metinlerin bir antolojisi hazırlamaktayız

kanlar'da yaşayan, İspanya'dan kovulan Yahudilerin Kral XIII. Alfonso'yu dış politikada yönlendirebilecekleri tartışılmaktaydı, özellikle Primo de Rivera da bu görüşteydi ve İkinci Cumhuriyet'in demokratları meseleyi eşeleyip durdular. Gerçi bu fikir çok daha önceleri ortaya atılmış, Dr. Pulido tarafından hararetle savunulmuştu; daha sonraları İspanyol yahudilerini hem diplomatik hem de kültürel yönden destekleyenler (J.M. Doussinageu, Gimenez Caballero) hiç bir zaman eksik olmadılar. Fernando de los Rios, Yahudilerin sürülmesine dair 1492 tarihli kararnamenin iptal edilmesini istemekle çok yerinde bir davranışta bulundu. Yine aynı istek Salvador de Madariaga tarafından defalarca tekrar edilmişti⁴.

İspanyol İç Savaşı, Türk-İspanyol ilişkilerine yeni boyutlar kazandı, üç yıl süren iç savaşın milletlerarası bir karakter kazanmasından ileri gelmemekteydi bu yenilik⁵, burada kastedilen yeni boyutlar Türk ve İspanyol kıyıların yalayan suların kontrolü ile ilgiliydi, yani Çanakale-İstanbul Boğazları ve Cebelitarık Boğazı Türkiye ve İspanya tarihlerinde önemli bir yer işgal etmekteydiler.

İspanyol İç Savaşına yabancı müdahalenin olmaması yolunda Londra Komitesi'nce bir karar alındığında Türk hükûmeti boğazlardan Rus gemilerinin geçişleriyle ilgili olarak çok sıkı tedbirler aldı. O karışık dönemlerde aynı zamanda alarm durumunda olan Ankara, Lozan Antlaşmasının boğazlarla ilgili maddelerinin gözden geçirilmesini talep ettiğinde, Temmuz 1936'da Montrö'de istekleriyle ilgili olarak büyük destek gördü. Her ne kadar İspanyol İç Savaşı Ulus, Cumhuriyet ve Yeni Asır gibi Türk gazetelerinin ilgisini çekmek suretiyle iki ülke arasındaki mesafeyi kısaltmışsa da, İkinci Dünya Savaşı dünyanın en önemli boğazlarının kontrolünü ellerinde bulunduran bu iki küçük kuvveti şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde birbirinden uzaklaştırdı. Bununla birlikte, dünyayı kasıp kavuran savaş fırtınası sırasında 1940 Haziran'ından 1943 başlarına kadar süren dönemde İsmet İnönü hükûmetinin savunma dış politikası İspanya'ninkine oldukça yakındı. Üçüncü Reich'in silâhlanması ve nazi taraftarlarının çeşitli baskılara rağmen Faşist Devletlerin bu kara döneminde Ankara ve Madrid harbe katılmayarak tarafsız kalmayı tercih ettiler.

4 Bu konuda V. Morales Lezcano'nun "The Relationship between Spain and Turkey (1923-1960)" adlı tebliğ 1986 Eylülünde Ankara'da toplanan X. Türk Tarihi Kongresinde sunulmuştur.

5 Ankara Üniversitesi yabancı uzmanı Carmen Uriarte İç Savaş sırasında Türk-İspanyol ilişkileri konusunda bir doktora tezi hazırlamaktadır. Tezi bitirdiğinde değindiğimiz konularda daha fazla bilgi gün ışığına çıkmış olacaktır.

Her iki yarımada'nın savaş sonrasındaki kaderleri farklı oldu. İnönü, müttefik güçlerin gerçekleştirdikleri milletlerarası konferanslarda Türkiye'ye saygın bir yer sağladı (Kahire-Tahrân-Yalta). Buna karşılık Franco, rejimi yüzünden milletlerarası merkezlerde özellikle Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nda hasmane bir tutumla karşılaştı, o dönemlerde Madrid ve Ankara yeniden diplomatik bir "rapprochement" politikasına başladılar.

1946 yılının sonunda Franco rejimine karşı milletlerarası bir tecrit politikası yürürlüğe girdi. Aynı yılın 13 Aralık'ta B.M. Genel Kurulunda yapılan oylamada Madrid'teki yabancı misyon şeflerinin geri çekilmelerine karar verildi. Oylamada Türkiye'nin B.M. temsilcisi çekimser kaldı, ama Türkiye İspanya'daki temsilciliğini maslahatgüzarlık derecesine indirdi⁶.

Madrid'te o zamanlar görevli maslahatgüzar Ekrem Arar Türk hükümetinin kararını şu şekilde yorumluyor: "İngiltere ve Hollanda ve diğer ülkeler elçilerini çektikten sonra, Türkiye'nin de Birleşik Devletler ve Büyük Britanya'nın siyasî yönlendirmesi doğrultusunda hareket etmesi icap ediyordu. Yani Ankara'nın insiyatifi İspanya hükümetine siyasî ve ahlâkî bir müeyyide uygulama arzusundan ziyade, savaş sonrasında bir küçük güç olarak duyduğu kaygıdan ileri gelmekteydi".

Birleşmiş Milletler'de temsil edilen diğer İslâm devletleri gibi Türkiye'nin de milletlerarası tecrit politikasına karşı çıkan İspanyol kampanyasını devamlı olarak desteklediği hatırlanacak olursa bu açıklama makul gibi görünüyor. İspanya'nın durumunu müzakere üzere B.M.'de yapılan müteakip oylamalarda Türk delegesi İspanyol-Türk ilişkilerinin düzeltilmesi yolunda olumlu girişimlerde bulundu ve 3 Ocak 1951'de Madrid'te bir Büyükelçilik açılmasıyla ilişkiler en üst düzeye çıktı. İspanya konusunda uzman olan Esat Atuner daha sonra güven mektubunu Doğu Sarayı'nda takdim etti, bunu takiben Ankara'da da İspanya büyükelçisi aynı şeyi yaptı.

Ticari ve kültürel alanda bazı anlaşmaların imzalanmasından (Temmuz 1951, Mart 1959) sonra iki ülke arasında Nisan 1959'da bir Dostluk Anlaşması imzalandı. Bütün bu İspanyol-Türk ilişkilerinin hukukî yoğunlaşmasını savaş sonrasında milletlerarası sahneye çıkmak için sarfedilen yavaş ve kendine özgü çabalara bağlamak yerinde olur. Amerika

⁶ Bu sorunu derinliğine inceleyen A.Lleonart Anselem, *España y O.N.U. Documentación básica, sistematizada y anotada*, Instituto Francisco de Vitoria, C.S.I.C. Madrid, 3 Cilt halinde basıldı.

Birleşik Devletleri İber ve Anadolu yarımadalarındaki stratejik bölgelerle ilgilenmekteydi⁷ ve bunların savunmasını üstlenmek için başvurmadan çekinmedi.

Gerçeği söylemek gerekirse, 1950'den sonraki on yıl içinde Türkiye ile İspanya arasındaki ticaret hacmi fazla yüksek olmadığı gibi kültürel ilişki de pek o kadar yoğun değildi, ilk yakınlaşmalar daha çok hükümetlerin karşılıklı iyi ilişkiler tesis etme arzularından ileri gelmekteydi.

Bilindiği gibi, General Franco'nun rejiminin tarihi ömrü iç ve dış muhalefetin ummadığı kadar uzun oldu; İspanyol ekonomik gelişmesi yirmi sene içinde (1955-75) millî sosyal dokuyu oluşturdu, ama milletlerarası tecrite karşı etkili bir kampanya sürdürülemedi, İspanya gecikmeli olarak Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'na girdi (1955) ve ancak 1962'den sonra Avrupa Topluluğu'na geçici üye olarak kabul edildi, ve NATO'nun üyesi olamadı (Askerî teşkilâta ancak 1986 Ocak ayında yapılan referandum sonunda girdi)⁸.

Buna mukabil Türkiye iki savaş arasındaki dönemde ümit vadeden bir gelişme yaşamıştı, (Marshall Planı çerçevesinde Yunanistan ile birlikte savaş sonrasında hiç de küçümsenemeyecek miktarda malî yardım gördü), ayrıca Yunanistan ile birlikte Nato'ya kabul edildi (Şubat 1952). Hem İnönü'nün ve hem de Celal Bayar'ın idaresi altında çok partili sistemi kurma yolunda önemli gelişmeler oldu⁹.

Bununla birlikte 1960'dan itibaren yetmişli yılların sonlarına kadar yaşanan olaylar Kemalist hareketin kuruluş senelerinde öngörülen hedeflere ulaşılmasına engel oldu. Türk toplumunun çeşitli gruplara ayrılmasından ileri gelen derin buhran Eylül 1980 askerî darbesine yol açtı, silahlı kuvvetler, Genel Kurmay Başkanı General Kenan Evren'in onayıyla muhafazakâr yapıdaki Demirel hükümetini feshederek 1983 Kasım ayı seçimlerine kadar askerî bir idareyle yönettiler ülkeyi.

Tarih hiç bir zaman düz bir çizgi halinde seyretmez, inişli ve çıkışlıdır, tarihle yakından ilgilenen bir kimse bu çizgide zaman zaman gözyaşı, zaman zaman da gülümseyişler bulunduğunu bilir. XX. yüzyıl Türk ve İspanyol toplumlarının da tarihlerinde iniş ve çıkışlar olmuş, arzu edil-

7 İspanyol üslerinin A.B.D. tarafından kullanılması üzerine en iyi çalışma, Angel Vinas'ın *Los pactos secretos de Franco con Estados Unidos*, Grijalbo, Barcelona, 1981.

8 Geniş bilgi için bakınız, V. Morales Lezcano, "L'Espagne de de l'isolationnisme à l'intégration internationale", *Relations Internationales*, n. 50 (1987 Yaz) s. 147-155.

9 Bu bilgilerin bir kısmı "Turkish Daily News Publication" (1986) Almanagından temin edilmiştir.

meyen kanlı olaylar yaşanmıştır. Her iki ülke şimdiye kadar birbirlerine karşı ilgisiz kaldılar. İspanya 1976'dan itibaren yavaş yavaş batı yarımküresine dahil olmaya başladı, artık ciddi olarak bir Avrupa ülkesi kabul edilmiş gibi gözükmektedir, buna karşılık Türkiye kendisini hırpalayan badireleri yeni atlatmış, o da batı devletleri ailesindeki yerini almak istemektedir. Avrupa Topluluğu'na giriş başvurusu Bakan Ali Bozer tarafından 14 Nisan 1987 tarihinde Brüksel'de ortaklığa sunulmuş olup bu çok önceleri Jön Türklerin İmparatorluğun terakkisini ve refahını arzu etmeleriyle bir bakıma aynıdır, merkezî bir Avrupa'ya doğru atılmış ilk adımı oluşturmaktadır.

Şimdiki durumda İspanya ile Türkiye birbirlerini ihmal etmeye devam etmeli midirler? Birbirlerine ilgi göstererek bir işbirliğine gitmeleri için birden çok sebep bulunmaktadır. Bir kere daha hatırlatmada yarar görüyoruz: İspanya Avrupa'nın Kuzey Afrika'ya açılan kapısıdır, Türkiye ise Orta Doğu'da aynı görevi yapmaktadır. Madrid ve Ankara'da bu durumun yarattığı sorumluluk iki devletin görevlerini daha cazip hale getirmektedir; o halde ne Madrid ve ne de Ankara değişik seviyelerde sürdürecekleri bir iş birliği için daha fazla tereddüt etmemelidirler.

II. İSPANYOL BASININDA TÜRKİYE

İspanya'nın demokrasiye geçmesiyle birlikte, İspanyol basını da ifade hürriyeti konusunda geniş haklar kazandı. Demokrasiye geçişin bir başka etkisi de gazete ve dergilerinin sayılarının artmasında kendisini gösterdi.

Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de gazeteler günlük veya hafta sonu ilaveleri çıkarmaya başladılar. Başlangıçta turist çekmeye yönelik haberlerle ve enformasyon vasıtalarıyla iki ülke arasındaki mesafenin kısaltılması mümkün olabilir mi acaba? Elde yeteri kadar veri olmadığı için şimdilik bu soruya tam bir cevap vermek kolay değildir.

Fakat yapacağımız şey, Bakan Ali Bozer'in 14 Nisan'da Avrupa Topluluğu'na giriş başvurusunu verişinin İspanyol basınında uyandırdığı yankıyı incelemek olacaktır. Bu bir ölçüde İspanya ve Portekiz'in 1985 Haziranında Topluluğa dahil olmalarından sonra AET'de esmekte olan havanın yansımasıdır ve en azından bu konuda İspanya'nın ne düşündüğünü ortaya koyacaktır.

Konuyla ilgili olarak dört gazeteyi ele aldık, bunlar şunlardır: EL PAIS, bağımsız ama hükûmete oldukça yakın görüşte; A.B.C., kralcı ve muhafazakâr; YA, Katolik eğilimli (her üçü de Madrid'te yayınlanmaktadır); ve LA VANGUARDIA, Barselona'da yayınlanmakta olup liberal-muhafazakâr yapıdadır.

Konuyu dar bir çerçevede ele aldığımızın bilincindeyiz, ama şüphesiz bu araştırmayı gazetelerin sayısını artırmak suretiyle genişletmek mümkündür, ayrıca konu üzerinde kamuoyu yoklaması da yapılabilir (biz burada Mart-Mayıs ayları arasında basındaki yansımayla kendimizi sınırlıyoruz).

Yukarda bahsettiğimiz bu gazetelerin AET'ye Türk başvurusu hakkında neler yazdıklarına bir bakalım:

EL PAIS

“Ankara AET'ye başvuracağını açıklıyor” (29.3.87) başlığıyla El Pais meseleyi yeniden kurcalamakta. “Gözetim altında bir demokrasinin ileriye doğru adımları” bu bir öncekinden daha geniş ve özlü bir haberin başlığı: “Türk demokrasisi gözetim altında, fakat şimdi ufukta belirmekte olan AET ile normale doğru yavaş yavaş ilerlemektedir”. Bu kaynağa göre Türkiye'nin sicili Avrupa nezdinde pek temiz değil, Turgut Özal'ın gerçek demokrasinin temellerini 1983 Kasım ayında atmak için gösterdiği bütün çabalara rağmen, 1960, 1971 ve 1980 askerî müdahaleleri durumu olumsuz yönde etkilemektedir.

El Pais, iki hafta sonra 15.4.1987'de konuyla ilgili olarak “Asyalı bir Avrupa” başlıklı geniş bir makale yayınladı. Türkiye'nin katedeceği yolda ortaya çıkan güçlükleri görerek gözler önüne seren (Ankara'nın bu arzusu Yunan vetosuyla ciddi bir şekilde engellenmektedir) makalede özetle şunlar yazılıdır: “Laik bir devlet, ama tarihî yönden Müslüman; NATO'ya dahil oluşu nedeniyle askerî müttefik; gelişmiş dünya ile üçüncü dünya ülkeleri arasında ekonomik köprü, şimdi kıtanın eski ülkeleriyle aynı kaderi paylaşmak için başvuruyor”. Gerçeği belirtmek gerekirse, makale Türkiye'nin Topluluğa girişini destekler gibidir. Buna karşılık, 19.4.1987 tarihli “Avrupa'nın en Asyalı ülkesi AET'ye girmek istiyor” başlıklı makalede AET'nin Türk başvurusuna kapıyı kapatması ihtimali üzerinde durmakta ve bunun hem ekonomik sebeplerden (Topluluğun güney kanadındaki artış gibi), hem de Turgut Özal'ın demokrasiyi tesis etmesi ve diğer siyasal kuruluşların meşrulaş-

tırılması yolunda verdiği söze rağmen Türkiye'deki demokrasinin gidişine duyduğu güvensizlikten ileri geldiğini vurgulamaktadır.

El Pais, "Türkiye Avrupa Topluluğu'na bakıyor" başlığıyla, belli başlı parti liderleri hakkında bir makale yayınladı (19.5.1987). Erdal İnönü (Sosyal Demokrat Halkçı Parti), Bülent Ecevit (Demokratik Sol Parti), Süleyman Demirel (Doğru Yol Partisi), 27.5.1987 tarihli, "Büyücülerin dönüşü" başlıklı makalede ise Demirel ile Ecevit'in siyasete dönüşlerine atıfta bulunmaktadır, bu makalede liderler ve partileri arasındaki ideolojik farklılıklara değinilirken, Necmettin Erbakan'ın İslamcı temeldeki Yeni Refah Partisi ile sağcı milliyetçilerin başkanı Alparslan Türkeş'den de bahsediliyor, görünüşe göre bunlar 1980 askeri müdahalesine sebep olan terörist hareketlerin sorumluları olduğu iddia edilmektedir.

El Pais, 25.5.1987 ve 18.5.87 tarihlerinde Ali Bozer ile Brüksel'de, Vahit Halefoğlu ile Ankara'da yapılan mülakatları yayınladı.

A.B.C.

Bu Madrid gazetesi 20 ve 30.3.1987 tarihli sayılarında yayınlanan iki kısa haberde okuyucularını Türk hükümetinin Topluluk organlarına yaptığı başvuruya ilgili bilgi verdi. Ayrıca gazete, Türkiye'nin 1963'den beri AET'nin geçici üyesi olmasına rağmen İspanya usulü bir üyeliğe kabulü beklememesinin gerektiği şeklinde bir yorum yapmaktadır.

A.B.C.'ye göre Brüksel, Topluluk Bakanlar Konseyi başkanı Leo Tindemann'ın şahsında Türk başvurusunu desteklemektedir, fakat bütün etkenler Türkiye'nin aleyhindedir (sosyal geçmiş, ekonomik durum, Yunan vetosu vs.) Ayrıca, "Türkiye'nin dahil olması AET'nin önemli ölçüde borç yüklediği bir sırada İspanya için ciddi ekonomik sorunlar yaratacaktır" diye yazarken şunları da eklemektedir: "elli milyon nüfus ve İspanya'nın çok altında bir yaşam düzeyi, İspanya şüphesiz 13'lere aldığından daha çok verecektir." ("AET Türkiye'nin başvurusunu 'hayır' demek için inceliyor", 14.4.87).

"Türkiye'de demokratikleşme" başlıklı bir yazıda A.B.C., Turgut Özal hükümetinin uyguladığı politikanın ne siyasal ne de ekonomik bir engelle karşılaşmayacağı görüşündedir. % 4'lük bir büyüme hızına ve fert başına düşen yaklaşık 1500 dolarlık bir gelire sahip. İspanya'da yaşamış olan Türklerin dediklerine göre kendi ülkeleri İspanya'nın 1965 yılındaki seviyesinde bulunmaktadır.", 20.5.87 tarihinde yayınlanan makalede yazarı kısaca bunları yazmıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, muhafazakâr görüşlü bu gazetenin konuya bakış açısı Türkiye'nin AET'ye kabulününün şüpheli olduğu şeklindedir, bu, diğer engellerden çok Türkiye'nin ekonomik gelişme seviyesinin düşüklüğünden ileri gelmektedir.

YA

15.4.87 tarihli yayınında bu gazete konuyu şöyle anlatıyor: "Türkiye'nin AET'ye başvurusu soğuk karşılandı" Tindemans'ın, J. Delor'un ve C. Cheysson'un soğuklukları Topluluğun İspanya ve Portekiz'in dahil olmalarından sonra geçirmekte olduğu nazik dönemden ileri geldiğini kabul etmek yerinde olur.

Bununla birlikte, "Türkiye, AET'ye başvurusuyla ilgili olarak İspanya'nın desteğini talep ediyor" başlıklı haber YA'nın 22.4.87 tarihli yayınında çıktı. Ali Bozer'in Fernandez Ordonez ile Madrid'te yaptığı görüşme kastedilmekteydi. Ne var ki İspanyol Dışişleri bakanı o zamanlar yalnızca, "İspanya'nın tutumu diğer topluluk üyelerinin tutumlarıyla aynı olacaktır" tarzında beyanatlar vermekteydi. (bakınız "Türkiye ile ilgili olarak İspanya'nın AET ile dayanışması", 23.4.87)

YA'daki temel tereddüte rağmen bu gazete Türkiye'nin iyimserliğini de belirtmeden geçmiyor. (bütün partiler ve sosyal ve ekonomik güçler Avrupa'ya dahil olacakları inancındadırlar). 26.4.87 tarihinde, "Türkiye'nin Avrupa'daki görevi" başlığıyla çıkan yazıda ise şunlar ifade edilmektedir: "Türkiye, başvurusunu AET'nin kabul etmesi için önemli bir koza sahip, o da NATO'nun üyesi olmasıdır." makalenin yazarı ayrıca şunları da ekliyor: "Türkiye'nin batı dünyasında yerini almak istemesi mantıklıdır, başvuru kabul edilip, Topluluğa dahil olma XXI. yüzyılın başlarında gerçekleşecek olursa, ardından Fas da AET'ye girmek isteyecektir."

LA VANGUARDIA

Barselona'da yayınlanan bu gazete Nisan ayındaki sayfalarında Türkiye ile ilgili bazı haberler verdi.

"AET Türkiye'nin giriş başvurusuna zorluklar çıkartıyor" (6.4.1987). La Vanguardia'nın 17.4.1987 tarihli yayınında çıkan bir makalenin başlığı ise şöyle: "Türkiye'nin ortaklık üyeliği biraz şüpheli". Bu makalede özellikle ekonomik yapı üzerinde durulmaktadır. Fert başına düşen gelir (makalenin yazarına göre 1000 dolar) km² ye düşen nüfus

yoğunluğu, hazinenin dış borç yükü, Türkiye'yi topluluğun gözünde cazip bir üye olmaktan uzaklaştırıyor. Türkiye'nin işsizler ordusu da giderek çoğalıyor.

"Türk ekonomisini tehdit eden bütün bu sorunlara rağmen eğer Topluluğa başvurusu kabul edilirse bu fevkalâde bir şey, ama kabul edilme daha çok Avrupa ekonomisinin kendi durumuna bağlı. 28.4.1987 tarihli baskısında yayınlanan bir makalenin başlığı şöyle: "Onikilerin Dışişleri Bakanları toplantısı Türk başvurusunu incelemeyi kabul etti". Makale konuyla ilgili açıklamalarda bulunuyor: "Türkiye Avrupa devletidir, çünkü seneler önce Avrupa Konseyi'ne kabul edilmiştir, ayrıca dost ve müttefikdir, zira 1952'den beri NATO'nun bir üyesidir. Bütün bunlardan başka, 1963'den beri AET'nin özel statülü bir üyesidir ve on sene içinde asil üye olma hakkına sahiptir."

Doğrusunu söylemek gerekirse, La Vanguardia, Türk ekonomisindeki yavaş gelişme yüzünden giriş konusundaki tereddütünü izhar ediyor, ama Orta Doğu'da kritik bir konuma sahip olan ve komşularıyla arası giderek açılan Ankara hükûmetinin Batı Avrupa'ya dahil olma arzusunu da desteklemekten geri kalmıyor.

DIARIO 16 ve 5 DIAS adlı diğer gazeteler konuya pek fazla ilgi göstermedikleri için sadece yankı yapan haberleri vermekle yetinmişlerdir.

İncelenen gazete sayısı (4) ve zaman yönünden (üç ay) sınırlı bulunmamız sebebiyle herhangi kesin bir sonuca varmanın imkânsızlığını idrak etmekteyiz, amacımız sadece değişik çevrelerin fikirlerini yansıtmaktan ibarettir.

Fikirleri kısaca özetleyecek olursak, El Pais'in Türkiye'nin AET'ye girişindeki mevcut engelleri gözardı etmediğini söyleyebiliriz, bununla birlikte gazete Türkiye'nin adaylığını da kalpten desteklemektedir. A.B.C. Ankara'nın başvurusu karşısında olumsuz tavır takınmıyor, Ali Bozer'in Brüksel'de verdiği dilekçeyi galiba biraz ihtiyatla karşılıyor. YA'nın ise bu konuda daha çok çekimser kaldığını görüyoruz. La Vanguardia ise Türkiye'nin girişinin zorluklarını belirtmekle birlikte, girişi desteklemekten de geri kalmamaktadır.

Sınırlı örnekleri esas alarak yüzeysel bir kıyaslama yapmak suretiyle kesin bir yargıya varmanın akıllıca olmadığını biliyoruz, fakat bu araştırmanın İspanyol kamu oyununda emektar Türkiye'ye karşı giderek artan ilgiyi ve özellikle Ankara'daki dostlarımıza böyle hassas bir konuda ne düşünüldüğünü gösterdiği için yararlı olacağına inanmaktayız.

Çeviren: Ertuğrul ÖNALP

EK

	Tarih
A) Anlaşmalar	
Konu	
Siyasî ve idarî	
— Ankara'da imzalanan dostluk anlaşması	16. 4.1924
— Madrit'te imzalanan dostluk anlaşması	16. 4.1959
— (pasaportlar) karşılıklı vizelerin kaldırılmasıyla ilgili nota teatisi	13. 8.1959
— Misyonlar Konveksiyonunda tesbit edilen dokunulmazlıklar, imtiyazlar ve hakların uygulaması ile ilgili olarak İspanya ile Türkiye arasındaki 13 Ağustos 1980 ve 4 Eylül 1980 anlaşmaları teyit eden nota teatisi	
Birleşmiş Milletlerin Genel Kurulunda 2530. sayılı karara ek (1968), Avrupa'daki İşbirliği ve Güven konulu Konferansa katılanlarla ilgili; hem bu konferansa hazırlık toplantısını, hem de esas toplantıyı içermekte	
Kültürel ve Bilimsel	
— Ankara'da imzalanan onaylama teatisi	24. 5.1958
Ankara'da 28 Mart 1956'da imzalanan Türk-İspanyol kültür anlaşmasına ek protokol, ticarî ve ekonomik.	7.11.1972
— Ankara'da imzalanan ticarî işlerle ilgili nota teatisi	2.11.1932
— Ankara'da imzalanan ticarî modus vivendi	24. 5.1934
— Ankara'da imzalanan ticarî modus vivendi'yi 8 Haziran 1935 tarihine kadar uzatan nota teatisi	25 .5.1934
Ticarî ve Ekonomik	
— İspanya ile Türkiye arasında Madrit'te imzalanan ticaret anlaşması (30 Eylül 1937 tarihli kararname ile Türkiye'de iptal edildi.)	21.12.1935
— Ticaret ve Ödemeler Anlaşması ve Ticarî ve ek protokol	5. 7.1951
— Ek protokol	8! 4.1953

- Madrit'te nota teatisi 13.1. 1954
- Madrit'te imzalanan İspanyol-Türk karma komisyon tutanağı 31.10.1955
- Madrit'te mektup teatisi 1/5 .10.1959
- 1 Ağustos 1959'dan itibaren İspanya'nın Türkiye'ye olan borcunu tasfiye etmeyi kararlaştıran 1 Temmuz 1959 tarihli Ödemeler anlaşması
- Türk-İspanyol Ödemeler ve Ticaret Anlaşmasına ek protokol 19. 6.1951
- Madrit'te imzalanan mali işbirliği anlaşması 22. 5.1981
- Instituto de Credito Oficial ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası arasında Madrit'te imzalanan teknik bankacılık anlaşması 29. 5.1981

B) Karşılıklı ziyaretler

- a) Türkiye'yi ziyaret eden İspanyollar
 - Alberto Martin Artajo, Dışişleri Bakanı ...10.1956
 - Fernando Maria Castiella, Dışişleri Bakanı 16. 6.1964
 - Manuel Fraga Iribarne, Turizm ve Enformasyon Bakanı 3. 5.1965
 - Ricardo Diez Hochleitner, Eğitim ve Bilim Sekreter yardımcısı 23.11.1971
 - Gregorio Lopez Bravo, Dışişleri Bakanı 5.11.1972
 - Gonzalo Fernandez de la Mora, Kamu işleri Bakanı 31.10.1973
 - Çiftçi ve İşçi Millî Kardeşlik Derneği Başkanı 4. 5.1976
 - Eduardo Serra, Savunma Bakanlığına bağlı Devlet Bakanı 22. 5.1984
 - Angel Linal Lucini, Genel Kurmay Başkanı 2. 7.1984
 - Joan Majo, Sanati Bakanı 27. 1.1986
- b) İspanya'yı ziyaret eden Türkler
 - Adnan Menderes, Başbakan 16. 4.1959
 - Fatin Zorlu, Dışişleri Bakanı 16 .4.1959
 - Ardıçoğlu, Turizm Bakanı 2.10.1963
 - Feridun Cemal Erkin, Dışişleri Bakanı 5.10.1964
 - İsmet İnönü, Devlet Başkanı (Başbakan olarak) 21. 6.1965
 - Nihad Kürşad, Enformasyon Bakanı 1.12.1966

Osman Olcay, Dışışleri Bakanı	6. 6.1971
Türk Parlamento Heyeti	4. 5.1973
Atila Onuk, Anadolu Ajansı Müdürü	7.11.1974
Vahap Aşıroğlu, Dışışleri Genel Sekreteri	17. 1.1977
Gündüz Ökçün, Dışışleri Bakanı	2. 5.1979
İlter Türkmen, Dışışleri Bakanı	8. 2.1988
Nejat Eldem, Adalet Bakanı	29. 5.1984
Zeki Yavuztürk, Savunma Bakanı	22. 7.1984
General Necdet Uruđ, Genel Kurmay Başkanı	9. 9.1984
General Necdet Uruđ, Genel Kurmay Başkanı	18. 2.1986